

Sygn. akt III AUa 36/20

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 grudnia 2021 r.

Sąd Apelacyjny w W. III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący: Sędzia SA Ewa Stryczyńska

Protokolant: Agata Witecka

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 29 grudnia 2021 r. w W.

sprawy M. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.

o zwrot nienależnie pobranego świadczenia

na skutek apelacji M. K.

od wyroku Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 12 listopada 2019 r. sygn. akt VII U 496/17

oddala apelację.

Ewa Stryczyńska

Sygn. akt III AUa 36/20

UZASADNIENIE

M. K. 13 lutego 2017r. złożył odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. z 30 grudnia 2016 r. znak: (...), dotyczącej zwrotu nienależnie pobranych świadczeń z ubezpieczeń społecznych w kwocie 25 651,26 zł.

Ubezpieczony zaskarżył ww. decyzję w całości i wniósł o jej zmianę polegającą na uznaniu, że nie jest on zobowiązany do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia. Odwołujący się podniósł, że decyzja nie spełnia wymogów ustawowych w zakresie przedstawienia uzasadnienia faktycznego i prawnego, ponieważ nie zawiera takiego uzasadnienia, do którego można się odnieść, w szczególności nie zawiera wyliczenia żądanej kwoty zwrotu świadczenia. Odwołujący się podkreślił nadto, że nie ma informacji o tym, jak została wyliczona kwota podana w decyzji oraz nie wie co składa się na tą kwotę. W ocenie ubezpieczonego, pouczenia zawarte w skarżonej decyzji są zbyt ogólnikowe i niekonkretne, nie odnoszą się do okoliczności faktycznych sprawy i nie spełniają przesłanek jakie powinno takie pouczenie zawierać, aby było skuteczne i ważne.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. wniósł o oddalenie odwołania. Organ rentowy wskazał, że decyzją z 30 grudnia 2016 r. zobowiązał *M. K.* do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres od 1 stycznia 2013 r. do 31 grudnia 2015r. w kwocie 25.651,36 zł z tytułu wypłaconej renty socjalnej w związku z osiągnięciem przez ubezpieczonego przychodu w wysokości przekraczającej dopuszczalny próg przychodu. Na wskazaną w zaskarżonej decyzji należność składają się kwoty z tytułu wypłaconej renty socjalnej za okres od stycznia 2013 r. do lutego 2013 r. w wysokości 682,67 zł brutto miesięcznie, od marca 2013 r. do lutego 2014 r. w wysokości 698,17 zł brutto miesięcznie,

od marca 2014 r. do lutego 2015 r. w wysokości 709,34 zł brutto miesięcznie, od marca 2015 r. do grudnia 2015 r. w wysokości 739,58 zł brutto miesięcznie. W dalszej części uzasadnienia organ rentowy odniósł się do zarzutu związanego z brakiem stosownych pouczeń, z którym się nie zgodził. Zakład Ubezpieczeń Społecznych wskazał, że odwołujący się pobiera rentę socjalną począwszy od 1 października 2003 r., a kierowane do ubezpieczonego decyzje zawierają konkretne i szczegółowe pouczenia w zakresie obowiązku zwrotu nienależnie pobranych świadczeń, zasad zawieszania prawa do renty socjalnej w związku z osiągnięciem przychodów oraz obowiązkach osoby pobierającej rentę socjalną w zakresie informowania organu rentowego o wymienionych w pouczeniu okolicznościach mających wpływ na prawo do świadczenia i jego wysokość - w tym o informowaniu o wysokości osiągniętego przychodu - decyzja, dział III, V, VI. Takie pouczenia zawierały również wcześniejsze decyzje: z 1 października 2003 r., z 10 lutego 2005 r., z 4 kwietnia 2005 r., z 6 maja 2008 r., z 23 czerwca 2010 r., z 15 grudnia 2011 r., z 4 grudnia 2012 r., z 17 stycznia 2013 r. Ponadto organ rentowy zaznaczył, że odwołujący się już dwukrotnie: decyzją z 2 marca 2005 r. oraz z 15 grudnia 2010 r. był zobowiązany do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń w związku z przekroczeniem przychodu. Odwołujący się wnioskował także o zawieszenie wypłaty świadczenia w związku z przekroczeniem dopuszczalnej kwoty przychodu w piśmie z 16 czerwca 2010 r. Ubezpieczony zaprzestał realizowania obowiązku informowania organu rentowego o wysokości osiąganego przychodu i składania oświadczeń w zakresie osiągania przychodów i ich wysokości. W spornym okresie odwołujący się osiągnął przychód z tytułu świadczenia pracy na rzecz (...) Sp. z o. o. z siedzibą w W., którego wysokość uzasadniała zawieszenie prawa do renty. Odwołujący się nie zawiadomił organu rentowego o osiągnięciu przychodu, wobec czego świadczenie było mu wypłacane w pełnej wysokości. Na tej podstawie organ rentowy uznał, że zaskarżona decyzja jest prawnie oraz faktycznie uzasadniona.

W dniu 5 czerwca 2019 r. M. K. reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika złożył również odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Z. z 10 maja 2019 r. znak: (...)dotyczącej zwrotu nienależnie pobranych świadczeń z ubezpieczeń społecznych w kwocie 9.882,70 zł. Pełnomocnik odwołującego się wniósł o zmianę skarżonej decyzji przez niezobowiązanie ubezpieczonego do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres od 1 stycznia 2017 r. do 31 grudnia 2017 r. w kwocie 9.882,70 zł oraz połączenie tej sprawy, ze sprawą prowadzoną przed tutejszym Sądem pod sygn. akt VII U 496/17.

W uzasadnieniu pełnomocnik ubezpieczonego podniósł, że ubezpieczony jest osobą niepełnosprawną w stopniu umiarkowanym. W dniu 5 maja 2008 r. założył jednoosobową działalność gospodarczą. Z dniem 1 grudnia 2008 r. zawarł umowę o świadczenie usług ze spółką (...) Sp. z o.o., której przedmiotem były prace związane z bieżącą obsługą, wdrażaniem i rozwojem produktów marek handlowych zleceniodawcy pod nazwą (...), (...) i (...). Z tytułu świadczonych usług ubezpieczony wystawiał co miesiąc fakturę VAT na spółkę (...) z kwotą 10.000 zł netto. Dochody z tego tytułu były zaliczane do przychodów z działalności gospodarczej. Składki na ubezpieczenia społeczne również były odprowadzane z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej (zgłoszenie z kodem 05 72 2 2). W dniu 1 marca 2010 r. ubezpieczony zawarł umowę spółki cywilnej. Z tytułu przystąpienia do spółki w zakresie składek na ubezpieczenia - opłacał dodatkową składkę zdrowotną. Dochody uzyskiwane z tego źródła zostały włączone do dochodów z działalności gospodarczej i opodatkowane podatkiem liniowym. W dniu 26 lipca 2010 r. spółka (...) powierzyła ubezpieczonemu pełnienie funkcji Członka Zarządu, w związku z czym 30 września 2010 r. ubezpieczony zawarł ze spółką (...) nową umowę o świadczenie usług oraz zarządzanie. Zgodnie z przepisami ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, usługi zarządzania nie mogą być kwalifikowane jako usługi wykonywane w ramach prowadzonej działalności gospodarczej, tylko jako działalność wykonywana osobiście. Taka kwalifikacja dochodów spowodowała konieczność zmiany sposobu ich opodatkowania. Ubezpieczony nadal wystawiał faktury VAT dla spółki (...), jednakże to spółka, jako płatnik, naliczała i odprowadzała podatek dochodowy, składki ZUS oraz dokonywała zgłoszenia w ZUS do ubezpieczenia zdrowotnego, ponieważ nastąpił zbieg tytułów do ubezpieczeń i ubezpieczony wybrał działalność gospodarczą jako tytuł do ubezpieczeń społecznych. W grudniu 2011 r. ZUS Oddział w Z. przesłał ubezpieczonemu decyzję o wznowieniu wypłaty jego renty socjalnej z 15 grudnia 2011 r. Ubezpieczony nie składał wniosku o jej wznowienie. Organ rentowy dołączył informację, że dokonuje wznowienia wypłaty renty w związku ze zmianą ustawy o rencie socjalnej, która to dokonywała zmiany kwoty granicznej przychodu powodującego zawieszenie prawa do renty. Ubezpieczony wypełnił druk, zaznaczając, że osiąga przychody z pozarolniczej działalności gospodarczej i że

jego zamiarem, nie jest osiągnięcie przychodów powodujących zawieszenie prawa do renty - pismo zostało wysłane 3 stycznia 2012 r.

W odpowiedzi na powyższe odwołanie Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. wniósł o jego oddalenie oraz połączenie niniejszej sprawy do wspólnego rozpoznania ze sprawą prowadzoną przez Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie pod sygn. VII U 496/17. W uzasadnieniu organ wyjaśnił, że decyzją z 10 maja 2019 r. zobowiązał odwołującego się do zwrotu nienależnie pobranych - w związku z osiągnięciem przychodu w wysokości przekraczającej dopuszczalny próg przychodu - świadczeń za okres od 1 stycznia 2017 r. do 31 grudnia 2017 r. w kwocie 9.882,70 zł z tytułu wypłaconej renty socjalnej. ZUS wskazał, że na wyżej wskazaną kwotę składają się renty pobrane w kwotach brutto po 741,35 zł za okres od stycznia 2017 r. do lutego 2017 r. oraz w kwotach brutto po 840,00 zł za okres od marca 2017 r. do grudnia 2017 r. Razem jest to kwota 9.882,70 zł. Kwota przychodu równa 70% przeciętnego wynagrodzenia za 2017 r. wynosiła odpowiednio: od stycznia 2017 r. do lutego 2017 r. - 2.838,60 zł miesięcznie; od marca 2017 r. do maja 2017 r. - 2.953,30 zł miesięcznie; od czerwca 2017 r. do sierpnia 2017 r. - 3.047,50 zł miesięcznie; od września 2017 r. do listopada 2017 r. - 2.954,50 zł miesięcznie; w grudniu 2017 r. - 2.979,00 zł miesięcznie. Przychód uzyskiwany przez odwołującego się w 2017r. wyniósł 3.557,80 zł miesięcznie. W konsekwencji powyższego organ rentowy uznał, że świadczenia pobrane przez odwołującego się w 2017 r. były nienależne (wobec wysokości osiąganego przez ubezpieczonego przychodu), a zatem podlegają zwrotowi.

Zarządzeniem z 22 lipca 2019 r. Sąd, na podstawie art. 219 k.p.c., połączył sprawę o sygn. VII U 3274/19 ze sprawą o sygn. VII U 496/17 celem łącznego rozpoznania i rozstrzygnięcia (zarządzenie z 22 lipca 2019 r., k. 9 akt VII U 3274/19).

Sąd Okręgowy W.-P. w W., VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z 12 listopada 2019r. oddalił oba odwołania.

Sąd Okręgowy ustalił, że M. K. urodzony (...) w dniu 14 sierpnia 2003 r. złożył w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych wnioski o rentę socjalną. Decyzją z 1 października 2003 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. przyznał ubezpieczonemu prawo do renty socjalnej od 1 października 2003 r. Decyzja ta zawierała stosowne pouczenia, że osoba, która nienależnie pobrała świadczenia jest obowiązana do ich zwrotu oraz odnośnie tego, co należy rozumieć przez nienależnie pobrane świadczenia (pkt III), a także, że prawo do renty ulega zawieszeniu albo świadczenie ulega zmniejszeniu w razie osiągnięcia przychodu (pkt V-VI).

Decyzją z 2 marca 2005 r. organ rentowy zobowiązał ubezpieczonego do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia w kwocie 5.189,91 zł w związku z przekroczeniem niższej kwoty granicznej przychodu w 2017 r. Oświadczeniem z 10 marca 2005 r. M. K. zaznaczył, że zamierza osiągać przychód powodujący zawieszenie świadczenia. Następnie organ rentowy decyzją z 4 kwietnia 2005 r. wstrzymał wypłatę renty socjalnej od 1 kwietnia 2005 r. Wobec złożenia świadectwa pracy wraz z oświadczeniami ubezpieczonego, organ rentowy 6 maja 2008 r. wydał decyzję, w której przyznał odwołującemu się rentę socjalną od 1 marca 2008 r. Pismem z 7 czerwca 2010 r. odwołujący się oświadczył, że wnosi o zawieszenie wypłaty renty socjalnej od czerwca 2010 r. w związku z osiągnięciem przychodu w łącznej kwocie przekraczającej 30 % przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia. Zakład Ubezpieczeń Społecznych decyzją z 23 czerwca 2010 r. wstrzymał wypłatę renty socjalnej. Następnie decyzją z 15 grudnia 2010 r. organ rentowy zobowiązał M. K. do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres od 1 czerwca 2010 r. do 30 czerwca 2010 r. w kwocie 593,28 zł.

W dniu 15 grudnia 2011 r. organ rentowy wydał decyzję w związku z wejściem w życie nowych przepisów ustawy i wznowił wypłatę renty socjalnej od 1 stycznia 2012r., decyzja zawierała analogiczne pouczenia, jak wcześniej powołana decyzja, że osoba, która nienależnie pobrała świadczenia jest obowiązana do ich zwrotu oraz co należy rozumieć przez nienależnie pobrane świadczenia (pkt III), a także, że prawo do renty ulega zawieszeniu albo świadczenie to ulega zmniejszeniu w razie osiągnięcia przychodu (pkt V-VI).

W dniu 13 stycznia 2012 r. ubezpieczony złożył oświadczenie, że nie ma zamiaru osiągać przychodu w wysokości powodującej zawieszenie lub zmniejszenie świadczenia

W dniu 3 stycznia 2013 r. ubezpieczony złożył wniosek o wypłatę wstrzymanego świadczenia za grudzień 2012 r. oraz za następne miesiące. Odwołujący się od 2013 r. nie informował organu rentowego o wysokości osiąganych przychodów. Pismem z 14 września 2016 r. ZUS zwrócił się do M. K. o podanie informacji o osiąganych przez niego dochodach w latach 2013 -2015.

Decyzją z 17 stycznia 2013 r. ZUS przyznał ubezpieczonemu prawo do renty socjalnej od 1 grudnia 2012 r. Decyzja w pkt III, V, VI zawierała stosowne pouczenia. W szczególności w pkt V ust. 3 pouczenia znajdowała się informacja, że prawo do renty socjalnej zawiesza się za miesiąc, w którym zostały osiągnięte przychody w łącznej kwocie wyższej niż 70 % przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy, ostatnio ogłoszonego przez Prezesa GUS dla celów emerytalnych. Z kolei w pkt VI ust. 1 pouczenia wskazano, że osoba pobierająca rentę socjalną zobowiązana jest powiadomić jednostkę organizacyjną ZUS o wszelkich okolicznościach mających wpływ na prawo do renty socjalnej i jej wysokość, w tym o osiąganiu miesięcznego przychodu wskazanego w cz. V pouczenia i jego wysokości oraz o okresie na jaki została zwarta umowa tytułu osiągniany jest przychód. Natomiast zgodnie z pkt III pouczenia osoba, która nienależnie pobrała rentę socjalną, jest zobowiązana do jej zwrotu.

M. K. z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej oraz z tytułu zatrudnienia w spółce (...) Sp. z o.o. z siedzibą w W. osiągnął łączny przychód w wysokości: 18.948,39 zł brutto w styczniu 2013 r.; 12.227,80 zł brutto w lutym 2013 r.; 12.227,80 zł brutto w marcu 2013 r.; 3.227,80 zł brutto w kwietniu 2013 r.; 3.227,80 zł brutto w maju 2013 r.; 3.227,80 zł brutto w czerwcu 2013 r.; 3.227,80 zł brutto w lipcu 2013 r.; 3.227,80 zł brutto w sierpniu 2013 r.; 3.227,80 zł brutto w wrześniu 2013 r.; 3.227,80 zł brutto w październiku 2013 r.; 3.227,80 zł brutto w listopadzie 2013 r.; 3.227,80 zł brutto w grudniu 2013 r.; 3.247,60 zł brutto w styczniu 2014 r.; 3.247,60 zł brutto w lutym 2014 r.; 3.247,60 zł brutto w marcu 2014 r.; 3.247,60 zł brutto w kwietniu 2014 r.; 3.247,60 zł brutto w maju 2014 r.; 3.247,60 zł brutto w czerwcu 2014 r.; 3.247,60 zł brutto w lipcu 2014 r.; 3.247,60 zł brutto w sierpniu 2014 r.; 3.247,60 zł brutto w wrześniu 2014 r.; 3.247,60 zł brutto w październiku 2014 r.; 3.247,60 zł brutto w listopadzie 2014 r.; 3.247,60 zł brutto w grudniu 2014 r.; 3.375,40 zł brutto w styczniu 2015 r.; 3.375,40 brutto w lutym 2015 r.; 3.375,40 zł brutto w marcu 2015 r.; 3.375,40 zł brutto w kwietniu 2015 r.; 3.375,40 zł brutto w maju 2015 r.; 3.375,40 zł brutto w czerwcu 2015 r.; 3.375,40 zł brutto w lipcu 2015 r.; 3.375,40 zł brutto w sierpniu 2015 r.; 3.375,40 zł brutto w wrześniu 2015 r.; 3.375,40 zł brutto w październiku 2015 r.; 3.375,40 zł brutto w listopadzie 2015 r.; 3.375,40 zł brutto w grudniu 2015 r.; 3.557,80 zł brutto w styczniu 2017 r.; 3.557,80 zł brutto w lutym 2017 r.; 3.557,80 zł brutto w marcu 2017 r.; 3.557,80 zł brutto w kwietniu 2017 r.; 3.557,80 zł brutto w maju 2017 r.; 3.557,80 zł brutto w czerwcu 2017 r.; 3.557,80 zł brutto w lipcu 2017 r.; 3.557,80 zł brutto w sierpniu 2017 r.; 3.557,80 zł brutto w wrześniu 2017 r.; 3.557,80 zł brutto w październiku 2017 r.; 3.557,80 zł brutto w listopadzie 2017 r.; 3.557,80 zł brutto w grudniu 2017 r.

Decyzją z 30 grudnia 2016 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Z. zobowiązał M. K. do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres od 1 stycznia 2013 r. do 31 grudnia 2015 r. w kwocie 25.651,36 zł z tytułu wypłaconej renty socjalnej w związku z osiągnięciem przychodu w wysokości przekraczającej dopuszczalny próg przychodu. Decyzja zawierała stosowne pouczenia.

Decyzją z 10 maja 2019 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Z. zobowiązał M. K. do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres od 1 stycznia 2017 r. do 31 grudnia 2017 r. w kwocie 9.882,70 zł z tytułu wypłaconej renty socjalnej w związku z osiągnięciem przychodu w wysokości przekraczającej dopuszczalny próg przychodu.

M. K. odwołał się od obu ww. decyzji inicjując tym samym postępowanie sądowe.

Powyższy stan faktyczny, Sąd Okręgowy ustalił na podstawie dokumentów zgromadzonych w aktach sprawy oraz w aktach rentowych ubezpieczonego, a także częściowo na podstawie zeznań świadka D. D.. Zdaniem Sądu powołane dokumenty, w zakresie w jakim Sąd oparł na nich swoje ustalenia są wiarygodne, wzajemnie się uzupełniają i tworzą spójny stan faktyczny. Nie były one przez strony kwestionowane w zakresie ich autentyczności i zgodności z

rzeczywistym stanem rzeczy, a zatem okoliczności wynikające z treści tych dokumentów należało uznać za bezsporne i mające wysoki walor dowodowy.

Zeznaniom świadka D. D. Sąd Okręgowy odmówił wiary w zakresie, jakim świadek twierdził, że odwołujący się nie składał wniosku o przyznanie renty socjalnej, a ZUS sam przyznał mu świadczenie, ponieważ z akt organu rentowego, wynika że ubezpieczony kilkakrotnie składał takie wnioski, między innymi ostatnio 3 stycznia 2013 r. M. K. złożył wnioski o wypłatę wstrzymanego za grudzień 2012 r. oraz za następne miesiące. W pozostałym zakresie zeznania świadka odnośnie podstaw zgłoszenia odwołującego się do ubezpieczeń społecznych oraz rodzaju zawieranych przez niego umów i okoliczności świadczenia przez ubezpieczonego usług w ramach prowadzonej działalności gospodarczej nie budziły wątpliwości i w tym zakresie Sąd uznał je za wiarygodne.

Biorąc pod uwagę przedstawione wyżej ustalenia faktyczne, Sąd Okręgowy uznał, że odwołania M. K. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Z. z 30 grudnia 2016 r. i z 10 maja 2019 r. nie zasługują na uwzględnienie.

Zasadność odwołań Sąd Okręgowy ocenił na podstawie art. 10 ustawy z dnia 27 czerwca 2003r. o rencie socjalnej (Dz.U. z 2019 r. poz. 1455 ze zm.) oraz art. 15 tej ustawy, który odsyła do stosowania przepisów ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2018r., poz. 1270 ze zm., zwanej dalej ustawą emerytalną).

Zgodnie z art. 10 ust. 5 ustawy o rencie socjalnej prawo do renty socjalnej ulega zawieszeniu w razie osiągnięcia przychodu innego niż wymieniony w ust. 1-4, zaliczonego do źródeł przychodów podlegających opodatkowaniu na zasadach określonych w art. 27 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2018 r. poz. 1509, ze zm.), z zastrzeżeniem art. 9 ust. 1 i 2, lub osiągnięcia przychodów z tytułu umowy najmu, podnajmu, dzierżawy, poddzierżawy lub innych umów o podobnym charakterze, opodatkowanych na podstawie przepisów o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne. Prawo do renty socjalnej zawiesza się za miesiąc, w którym zostały osiągnięte przychody, o których mowa w ust. 1-5a, w łącznej kwocie wyższej niż 70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy ostatnio ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego do celów emerytalnych (art. 10 ust. 6 ustawy o rencie socjalnej). Art. 10 ust. 7 ustawy precyzuje, że osoba pobierająca rentę socjalną lub jej przedstawiciel ustawowy są obowiązani niezwłocznie powiadomić organ wypłacający rentę socjalną o osiągnięciu przychodu w kwocie powodującej zawieszenie prawa do renty socjalnej. Powiadomienie następuje w formie pisemnego oświadczenia. W przypadku gdy składki na ubezpieczenia społeczne są odprowadzane przez płatnika składek, osoba pobierająca rentę socjalną jest obowiązana do przedstawienia zaświadczenia albo oświadczenia określającego kwotę przychodu.

Ponadto Sąd Okręgowy miał na względzie art. 138 ustawy emerytalnej, zgodnie z którym osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu (ust. 1). Za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu ust. 1 uważa się świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania, jak również świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenia (ust. 2).

Stosownie do art. 138 ust. 4 ustawy emerytalnej nie można żądać zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń za okres dłuższy niż 12 miesięcy, jeżeli osoba pobierająca świadczenia zawiadomiła organ rentowy o zajściu okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, a mimo to świadczenia były jej nadal wypłacane, w pozostałych zaś wypadkach - za okres dłuższy niż 3 lata, z zastrzeżeniem ust. 5. Z kolei kluczowy w przedmiotowej sprawie ust. 5 ww. przepisu stanowi, że kwoty nienależnie pobranych świadczeń w związku z osiągnięciem przychodów, o których mowa w art. 104 ust. 1 ustawy, podlegają zwrotowi za okres nie dłuższy niż 1 rok kalendarzowy poprzedzający rok, w którym wydano decyzję o rozliczeniu świadczenia, jeżeli osoba pobierająca to świadczenie powiadomiła organ rentowy o osiągnięciu przychodu, w pozostałych zaś przypadkach - za okres nie dłuższy niż 3 lata kalendarzowe poprzedzające rok wydania tej decyzji.

Nawiązuje on do sytuacji zawieszenia bądź zmniejszenia emerytury lub renty w razie osiągnięcia przychodów, o których mowa w art. 104 ust. 1. W tych przypadkach kwoty nienależnie pobranych świadczeń podlegają zwrotowi za okres nie dłuższy niż 3 lata kalendarzowe poprzedzające rok wydania decyzji o rozliczeniu świadczenia. Okres objęty żądaniem zwrotu zostanie przy tym ograniczony do jednego roku kalendarzowego poprzedzającego rok wydania decyzji o rozliczeniu świadczenia, jeżeli osoba pobierająca świadczenie powiadomiła organ rentowy o osiągnięciu przychodu, a mimo to świadczenia były jej nadal wypłacane. Nie zachodzi wówczas zwolnienie z obowiązku zwrotu, lecz jedynie dalsze jego ograniczenie - do okresu 1 roku kalendarzowego (wyrok Sądu Najwyższego z 20 sierpnia 2003r., sygn. II UK 13/03, OSNPUSiSP 2004, nr 12, poz. 215).

Kwestią różnicującą regulację zawartą w art. 138 ust. 5 ustawy emerytalnej w stosunku do tej z art. 138 ust. 4 powołanej ustawy, jest sposób liczenia okresów, za które świadczenia nienależnie pobrane podlegają zwrotowi. Wymienione w nim okresy 1 roku kalendarzowego oraz 3 lat kalendarzowych mają poprzedzać rok, w którym wydano decyzję o rozliczeniu świadczenia. Chodzi zatem o okresy 1 roku kalendarzowego oraz 3 lata kalendarzowych, do których nie zalicza się roku, w którym została wydana decyzja o rozliczeniu świadczenia.

W rozpoznawanej sprawie przedmiotem sporu było, czy ubezpieczony został pouczonej o treści art. 138 ust. 2 pkt 1 ustawy i co za tym idzie, czy był zobowiązany do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń w łącznej kwocie 25.651,36 zł od 1 stycznia 2013 r. do 31 grudnia 2015 r. oraz w kwocie 9.882,70 zł za okres od 1 stycznia 2017 r. do 31 grudnia 2017 r. Przedmiot sporu sprowadzał się także do oceny, czy ubezpieczony, jako osoba pobierająca świadczenie, zawiadomił organ wypłacający świadczenia o zajściu okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty w razie osiągnięcia przychodu, przekraczającego graniczną kwotę przychodu dla lat 2013, 2014, 2015 i 2017, ustaloną zgodnie z Komunikatem Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Sąd Okręgowy stwierdził, że wyniki przeprowadzonego w sprawie postępowania dowodowego w sposób nie budzący żadnych wątpliwości interpretacyjnych potwierdziły, że ubezpieczony został należycie pouczonej o zawieszeniu prawa do świadczenia rentowego lub jego części w razie osiągnięcia przychodu w kwocie przekraczającej miesięcznie 70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy ostatnio ogłoszonego przez Prezesa GUS dla celów emerytalnych.

Sąd Okręgowy wskazał także, że ubezpieczony od stycznia 2013 r. kiedy złożył wniosek o wznowienie wypłaty renty socjalnej od 1 grudnia 2012 r., nie zawiadomił organu wypłacającego świadczenia o wysokości przychodów w rozumieniu wyżej cytowanych przepisów. Art. 138 ust. 5 ustawy emerytalnej wskazuje na konieczność powiadomienia o osiągnięciu przychodu, przy czym chodzi nie tylko o uprzednie powiadomienie, że będzie się przychody osiągało, ale także o powiadomienie o osiągnięciu przychodów powodujących zawieszenie, czy zmniejszenie świadczeń oraz o osiągniętym przychodzie w roku kalendarzowym. Co prawda, wysokość przychodów osiągniętych przez ubezpieczonego w latach 2013 - 2015 r. oraz w 2017 r. wskazał organowi rentowemu pracodawca ubezpieczonego, ale i to nie jest wystarczające. Jak wynika z orzecznictwa wyraz „powiadomił” użyty w art. 138 ust. 5 ustawy o emeryturach i rentach z FUS wskazuje na czynne działanie ze strony osoby pobierającej świadczenie, wyrażnie ukierunkowane na uświadomienie organowi rentowemu zajścia określonych okoliczności. Bezwzględny warunkiem jest więc to, aby źródłem tej informacji była osoba pobierająca świadczenie (ewentualnie jej pełnomocnik lub inny przedstawiciel prawny). Jeżeli bowiem organ rentowy uzyska informację o zajściu okoliczności z art. 138 ust. 5 od innej osoby, czy podmiotu (np. pracodawcy) to stanowi to "pozostały wypadek" w rozumieniu art. 138 ust. 5 in fine. Ciężar dowodu faktu zawiadomienia organu rentowego spoczywa na osobie pobierającej świadczenia (por. wyrok Sądu Najwyższego z 18 lutego 2009r., sygn. II UK 204/08).

Dodatkowo wspomnieć należy, że znaczenie pojęcia "powiadomienia organu rentowego o osiągnięciu przychodu" należy interpretować w zestawieniu z art. 127 ust. 1 ustawy emerytalnej oraz przepisami rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 22 lipca 1992r. w sprawie szczegółowych zasad zawieszania lub zmniejszania emerytury i renty (Dz. U. z 1992r., Nr 58, poz. 290) obowiązującego z mocy art. 194 ustawy emerytalnej. Z brzmienia art. 127 ust. 1 ustawy emerytalnej wynika, że emeryt lub rencista jest zobowiązany zawiadomić organ rentowy o podjęciu działalności, o której mowa w art. 1-4 i o wysokości osiąganego z tego tytułu przychodu, a po upływie roku kalendarzowego -

o wysokości tego przychodu uzyskanego w poprzednim roku kalendarzowym. Powołane rozporządzenie precyzuje obowiązki emerytów i rencistów oraz organu rentowego. Ubezpieczony o tych obowiązkach został powiadomiony, co wprost wynika z treści pouczenia zamieszczonego w decyzji z 17 stycznia 2013 r. oraz wcześniejszych decyzjach o przyznaniu renty socjalnej. Niewątpliwie, w pkt VI decyzji z 17 stycznia 2013 r. ZUS pouczył ubezpieczonego, o czym konkretnie powinien informować i, że jest to nie tylko obowiązek informowania o przychodzie, ale także o jego wysokości oraz o łącznej kwocie przychodu osiągniętego w roku kalendarzowym i w poszczególnych miesiącach.

Sąd pierwszej instancji zaznaczył, że ani ubezpieczony ani jego pełnomocnik nie powiadomili organu rentowego o tym, jakie przychody w latach 2013-2015 oraz w 2017 r. osiągnął ubezpieczony. Ten element, z którym związane jest nie tyle zwolnienie z obowiązku zwrotu, ale okres, za który organ rentowy może takiego zwrotu żądać (za 1 rok lub za 3 lata) nie zaistniał w rozważanym przypadku. Mogła być zatem wydana przez ZUS decyzja wzywająca do zwrotu świadczeń za okres 3 lat poprzedzających rok, w którym została wydana decyzja.

Jednocześnie Sąd Okręgowy stwierdził, że organ rentowy, wbrew zarzutom odwołującego się, nie naruszył art. 138 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS w zakresie dotyczącym prawidłowości pouczenia ubezpieczonego o zasadach zawieszania i zmniejszania świadczeń emerytalno - rentowych w związku z osiągnięciem przychodu. Wykładnia tego przepisu była wielokrotnie przedmiotem orzecznictwa sądowego, czego przykładami mogą być wyroki Sądu Najwyższego z 20 sierpnia 2003r. (sygn. II UK 13/03, OSNP 2004 nr 12, poz. 215), z 11 stycznia 2005r. (sygn. I UK 136/04, OSNP 2005 nr 16, poz. 252), z 28 czerwca 2005r. (sygn. III UK 63/05, niepublikowany) oraz z 14 marca 2006r. (sygn. I UK 161/05, OSNP 2007 nr 5-6, poz. 8). W tezie ostatniego z wymienionych wyroków Sąd Najwyższy wyraził pogląd, z którym zgodził się Sąd Okręgowy orzekający w sprawie, że pouczenie o okolicznościach, których wystąpienie powoduje brak prawa do świadczenia (art. 138 ust. 2 pkt 1 ustawy emerytalnej) może polegać na przytoczeniu przepisów określających te okoliczności, ale musi być na tyle zrozumiałe, aby ubezpieczony mógł je odnieść do własnej sytuacji. Sąd Najwyższy wyjaśnił również, że z powyższego przepisu wynika jednoznacznie, że warunkiem uznania świadczenia za nienależne, jest pouczenie o okolicznościach, których wystąpienie w czasie pobierania świadczenia, powoduje utratę prawa do świadczeń. Nie chodzi tu zatem o pouczenie "o braku prawa do ich pobierania", jak stanowi powołany wyżej przepis, albowiem dyspozycja tego przepisu byłaby w istocie trudna do zrealizowania, gdyby opierała się jedynie na jego wykładni językowej. Według takiej interpretacji organ rentowy byłby obowiązany każdorazowo do ustalania z urzędu, czy ubezpieczony ma prawo do pobierania świadczeń i pouczenia, że ubezpieczony utracił to prawo. Tymczasem chodzi tu o klasyczne pouczenie, w którym organ rentowy informuje ubezpieczonego, że utraci prawo do świadczenia, gdy wystąpią okoliczności, które zgodnie z przepisami prawa spowodują utratę tego prawa. Pouczenie o okolicznościach, których wystąpienie spowoduje brak prawa do świadczeń, nie może przy tym odnosić się indywidualnie do pobierającego świadczenie, gdyż nie da się przewidzieć, które z okoliczności przewidzianych w licznych przepisach wystąpią u konkretnego świadczeniobiorcy. W takim sensie wystarczające jest przytoczenie przepisów określających te okoliczności. Jednakże pouczenie musi być na tyle zrozumiałe, aby pobierający świadczenie mógł je odnieść do własnej sytuacji. Ponieważ pouczenie dotyczy zmian w stanie faktycznym i prawnym w stosunku do stanu istniejącego w dacie przyznania świadczenia, pobierający świadczenie musi mieć możliwość skonfrontowania zmian, jakie zaszły w jego przypadku, z treścią pouczenia. Pouczenie - zgodnie z intuicją językową - zawiera element wyjaśnienia, jednakże nie można pouczeniu przypisywać cech uzasadnienia (prawnego i faktycznego) decyzji, w którym organ rentowy dokonuje wykładni stosownych przepisów. Celem pouczenia, o którym mowa, nie jest więc wyczerpujące wyjaśnienie sytuacji prawnej i faktycznej ubezpieczonego, lecz pouczenie o konsekwencjach prawnych niezastosowania się do dyspozycji normy prawnej.

Podzielając to stanowisko, Sąd Okręgowy przyjął, że ubezpieczony był prawidłowo pouczony, skoro doręczone mu decyzje organu rentowego zawierały szczegółowe informacje o wszystkich skutkach osiągnięcia przychodu na określonym poziomie oraz o obowiązku i terminie informowania organu rentowego o osiągnięciu owego przychodu. Sąd uznał, że pouczenia te wymieniały również wszystkie warunki, które decydowały o przewidzianym w art. 104 zawieszaniu i zmniejszaniu świadczenia w przypadku osiągnięcia przychodu w kwocie przekraczającej jego wysokość graniczną. Co więcej, informowały one ubezpieczonego o konsekwencjach pobrania nienależnego świadczenia oraz dodatkowo zobowiązywały, zgodnie z wymogami wynikającymi z przepisów rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki

Socjalnej z 22 lipca 1992 r. w sprawie szczegółowych zasad zawieszania lub zmniejszania emerytury i renty, do powiadamiania ZUS o wszelkich okolicznościach mających wpływ na prawo i wysokość świadczeń. Powinny być zatem zrozumiałe dla wszystkich jego adresatów, charakteryzujących się przeciętną przezornością, a więc i dla ubezpieczonego, prowadzącego własną działalność gospodarczą.

Sąd Okręgowy miał również na uwadze, że odwołujący się był już wcześniej dwukrotnie wzywany do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia decyzjami z 2 marca 2005 r. oraz z 15 grudnia 2010 r., a zatem niewątpliwie był świadom okoliczności powodujących obowiązek zwrotu nienależnie pobranego świadczenia. W tych warunkach renta socjalna pobrana przez ubezpieczonego w latach 2013, 2014, 2015 i 2017 r. musiała zostać uznana za świadczenie nienależnie pobrane w rozumieniu art. 138 ust. 2 pkt 1 ustawy emerytalnej, podlegające zwrotowi na podstawie ust. 5 tego przepisu.

Ponadto Sąd Okręgowy stwierdził, że kwota, którą ZUS ustalił jako podlegającą zwrotowi, została wyliczona w sposób prawidłowy i przypomniał, że stosownie do art. 104 ust. 1 ustawy emerytalnej, prawo do emerytury lub renty ulega zawieszeniu lub świadczenia te ulegają zmniejszeniu w razie osiągnięcia przychodu z tytułu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, o której mowa w ust. 2 oraz z tytułu służby wymienionej w art. 6 ust. 1 pkt 4 i 6 ustawy. W myśl art. 104 ust. 2 i 6 ustawy, za działalność podlegającą obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, o której mowa w ust. 1, uważa się zatrudnienie, służbę lub inną pracę zarobkową albo prowadzenie pozarolniczej działalności, z uwzględnieniem ust. 3. Za przychód, o którym mowa w ust. 1, uważa się również kwoty pobranych zasiłków: chorobowego, macierzyńskiego i opiekuńczego oraz wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy, wypłacanego na podstawie przepisów Kodeksu pracy i kwoty świadczenia rehabilitacyjnego i wyrównawczego, zasiłku wyrównawczego i dodatku wyrównawczego. W świetle art. 104 ust. 4 ustawy emerytalnej, przepisy 1, la i 2 stosuje się również do osób wyłączonych z obowiązku ubezpieczenia społecznego z tytułu ustalenia prawa do emerytury i renty lub wykonujących działalność niepodlegającą obowiązkowemu ubezpieczeniu społecznemu z uwagi na podleganie temu obowiązkowi z innego tytułu.

Zastosowanie znajdują również przepisy ww. rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 22 lipca 1992r. w sprawie szczegółowych zasad zawieszania lub zmniejszania emerytury i renty (Dz. U. z 1992r. Nr 58, poz. 290 ze zm.). Zgodnie z § 7 ust. 1 tego rozporządzenia organ rentowy ustala łączną kwotę dochodu osiągniętego przez emeryta lub rencistę w okresie poprzedniego roku kalendarzowego i porównuje go z sumą kwot obliczonych od kwoty bazowej dla kolejnych miesięcy tego roku kalendarzowego: wskaźnikiem 60%, zwaną „niższą kwotą graniczną dochodu”, wskaźnikiem 120%, zwaną „wyższą kwotą graniczną dochodu”. Stosownie zaś do § 8 ust. 2 rozporządzenia, jeżeli łączna kwota dochodu osiągniętego przez emeryta lub rencistę w okresie ubiegłego roku kalendarzowego przekroczyła niższą kwotę graniczną, organ rentowy ustala:

1. że dochód osiągnięty przez emeryta lub rencistę uzasadniał:

a) zmniejszenie świadczeń wypłaconych za okres ubiegłego roku kalendarzowego, jeżeli dochód nie przekroczył wyższej kwoty granicznej dochodu;

b) zawieszenie świadczeń wypłaconych za okres ubiegłego roku kalendarzowego, jeżeli dochód przekroczył wyższą kwotę graniczną dochodu;

2. kwotę różnicy między należną a wypłaconą kwotą świadczeń, która podlega zwrotowi.

Zgodnie z Komunikatem Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z 19 listopada 2013r. w sprawie granicznych kwot przychodu dla 2013r. stosowanych przy zawieszaniu albo zmniejszaniu emerytur i rent na podstawie art. 104 ust. 10 pkt 2 ustawy emerytalnej ogłoszone zostały kwoty graniczne przychodu dla 2013r. wynoszące odpowiednio:

1) 30.661,20 zł - co stanowi sumę kwot przychodu odpowiadających 70% przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń w wysokości:

- 2.457,20 zł - od 1 stycznia 2013r. do 28 lutego 2013r.,
- 2.583,30 zł - od 1 marca 2013r. do 31 maja 2013r.,
- 2.618,10 zł - od 1 czerwca 2013r. do 31 sierpnia 2013r.,
- 2.528,80 zł - od 1 września 2013r. do 30 listopada 2013r.,
- 2.556,20 zł - od 1 grudnia 2013r. do 31 grudnia 2013r.

Komunikat Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z 19 listopada 2014r. w sprawie granicznych kwot przychodu dla 2014r. stosowanych przy zawieszaniu albo zmniejszaniu emerytur i rent na podstawie art. 104 ust. 10 pkt 2 ustawy stanowi, że ogłoszone zostały kwoty graniczne przychodu dla 2014r. wynoszące odpowiednio:

1) 31.822,80 zł - co stanowi sumę kwot przychodu odpowiadających 70% przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń w wysokości:

- 2.556,20 zł - od 1 stycznia 2014r. do 28 lutego 2014r.,
- 2.676,40 zł - od 1 marca 2014r. do 31 maja 2014r.,
- 2.726,80 zł - od 1 czerwca 2014r. do 31 sierpnia 2014r.,
- 2.618,00 zł - od 1 września 2014r. do 30 listopada 2014r.,
- 2.646,80 zł - od 1 grudnia 2014r. do 31 grudnia 2014r.

Zgodnie z Komunikatem Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z 18 listopada 2015r. w sprawie granicznych kwot przychodu dla 2015r. stosowanych przy zawieszaniu albo zmniejszaniu emerytur i rent na podstawie art. 104 ust. 10 pkt 2 ustawy ogłoszone zostały kwoty graniczne przychodu dla 2015r. wynoszące odpowiednio:

1) 32.911,10 zł - co stanowi sumę kwot przychodu odpowiadających 70% przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń w wysokości:

- 2.646,80 zł - od 1 stycznia 2015r. do 29 lutego 2015r.,
- 2.759,90 zł - od 1 marca 2015r. do 31 maja 2015r.,
- 2.838,50 zł - od 1 czerwca 2015r. do 31 sierpnia 2015r.,
- 2.698,50 zł - od 1 września 2015r. do 30 listopada 2015r.,
- 2.726,80 zł - od 1 grudnia 2015r. do 31 grudnia 2015r.

Kolejnym Komunikatem Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych - z 18 listopada 2017r. w sprawie granicznych kwot przychodu dla 2017r. stosowanych przy zawieszaniu albo zmniejszaniu emerytur i rent na podstawie art. 104 ust. 10 pkt 2 ustawy ogłoszone zostały kwoty graniczne przychodu dla 2017r. wynoszące odpowiednio:

1) 35.522,10 zł - co stanowi sumę kwot przychodu odpowiadających 70% przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń w wysokości:

- 2.838,60 zł - od 1 stycznia 2017r. do 28 lutego 2017r.,
- 2.953,30 zł - od 1 marca 2017r. do 31 maja 2017r.,

- 3.047,50 zł - od 1 czerwca 2017r. do 31 sierpnia 2017r.,
- 2.954,50 zł - od 1 września 2017r. do 30 listopada 2017r.,
- 2.979,00 zł - od 1 grudnia 2017r. do 31 grudnia 2017r.

W przedmiotowej sprawie łączna kwota przychodu M. K. w okresie od 1 stycznia 2013 r. do 31 grudnia 2013 r. to 72.454, 19 zł, zaś suma kwot przychodu odpowiadających 70% przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń za ten sam okres to 31.822,80 zł. W okresie od 1 stycznia 2014 r. do 31 grudnia 2014 r. kwota przychodu M. K. wyniosła łącznie kwotę 38.971,20 zł, a suma kwot przychodu odpowiadających 70% przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń za ten sam okres to 31.822,80 zł. W okresie od 1 stycznia 2015 r. do 31 grudnia 2015 r. kwota przychodu ubezpieczonego wyniosła łącznie 40.504,80 zł, zaś suma kwot przychodu odpowiadających 70% przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń za ten sam okres to

32.911.10 zł.

Z kolei w okresie od 1 stycznia 2017 r. do 31 grudnia 2017 r. kwota przychodu M. K. wyniosła łącznie 42.693,60 zł, zaś suma kwot przychodu odpowiadających 70% przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń za ten sam okres to 35.522.10 zł. Niewątpliwie ubezpieczony przekroczył kwoty przychodu odpowiadające 70% przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń za powyższe okresy. W konsekwencji świadczenie od 1 stycznia 2013 r. do 31 grudnia 2015 r. podlegało zmniejszeniu o kwotę maksymalną, a więc 25.651,26 zł. Z kolei w okresie od 1 stycznia 2017 r. do 31 grudnia 2017 r., świadczenie podlegało zmniejszeniu o kwotę maksymalną w wysokości 9.882,70 zł.

Zdaniem Sądu Okręgowego w niniejszej sprawie brak jest podstaw do podważenia okoliczności, że ubezpieczony pobrał nienależne świadczenia. Sąd miał na uwadze, że pouczenia zawarte w decyzjach doręczanych ubezpieczonemu są jasne i zrozumiałe, albowiem wskazują wyraźnie na zawieszenie prawa do świadczenia rentowego lub jego części w razie osiągnięcia przychodu, przekraczającego kwotę 70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy, ostatnio ogłoszonego przez Prezesa GUS dla celów emerytalnych. Przy takim przekroczeniu renta podlega zmniejszeniu o kwotę przekroczenia, nie większą niż kwota maksymalnego zmniejszenia.

Sąd zwrócił uwagę także na to, że wymóg pouczenia ma charakter formalny, co oznacza, że osoba, której umożliwiono zapoznanie się ze stosowną informacją (pouczeniem), nie może zasłaniać się okolicznością faktycznego braku zapoznania się z nią. Nieodczytanie pouczeń znajdujących się na odwrotnych stronach decyzji ZUS obciąża świadczeniobiorcę. Jednocześnie z treści ww. pouczeń wyraźnie wynika, że to na ubezpieczonym spoczywał obowiązek powiadomienia organu rentowego o osiągnięciu określonego przychodu w danym roku rozliczeniowym i jego wysokości. Zawiadomienie organu rentowego o osiąganym przychodzie ma istotne znaczenie z uwagi na to, że nie można żądać zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń z ubezpieczeń społecznych za okres dłuższy niż ostatnie 12 miesięcy, jeżeli osoba pobierająca świadczenia zawiadomiła organ wypłacający świadczenia o zajściu okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty, a mimo to świadczenia były nadal wypłacane.

W konkluzji Sąd Okręgowy stwierdził, że w rozpoznawanej sprawie nie zaistniała sytuacja, która zwalniałaby ubezpieczonego z obowiązku zwrotu nienależnie pobranego świadczenia, czy też skutkowałą ograniczeniem okresu, za który takiego zwrotu organ rentowy mógł się domagać, zatem uznał zaskarżone decyzje za prawidłowe. Mając to na uwadze, Sąd Okręgowy na podstawie art. 47714 § 1 k.p.c. oraz powołanych powyżej przepisów, oddalił odwołania M. K. od obu decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Z. z 30 grudnia 2016 r. i z 10 maja 2019 r.

Od powyższego wyroku apelację wniósł odwołujący się, zaskarżając go w całości i zarzucając Sądowi Okręgowemu:

1. naruszenie przepisów postępowania, które miały istotny wpływ na treść wyroku tj. art. 233 § 1 k.p.c. przez błędne uznanie, że ubezpieczony został należycie pouczony o zawieszeniu prawa do świadczenia rentowego lub jego części w razie osiągnięcia przychodu w kwocie przekraczającej miesięcznie 70% przeciętnego wynagrodzenia za kwartał

kalendarzowy ostatnio ogłoszonego przez Prezesa GUS dla celów emerytalnych, podczas gdy z materiału dowodowego tj. zeznań świadka D. D. oraz ubezpieczonego wynika wniosek, że nie został on prawidłowo pouczony;

2. naruszenie przepisów postępowania, które miały istotny wpływ na treść wyroku tj. art. 233 § 1 k.p.c. przez ograniczenie wiarygodności w jakim świadek D. D. twierdził, że ubezpieczony nie składał wniosku o przyznanie renty socjalnej, a ZUS sam przyznał mu świadczenia, podczas gdy zeznania te korespondują z zeznaniami ubezpieczonego oraz podniesionym stanem faktycznym sprawy;

3. naruszenie przepisów prawa materialnego, które miały istotny wpływ na treść wyroku tj. art. 138 ust. 1 i 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS przez jego błędne zastosowanie i uznanie, że ubezpieczony został prawidłowo pouczony o zawieszeniu prawa do świadczenia rentowego lub jego części w razie osiągnięcia przychodu w kwocie przekraczającej miesięcznie 70% przeciętnego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy ostatnio ogłoszonego przez Prezesa GUS dla celów emerytalnych.

Wobec powyższych zarzutów odwołujący się wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i poprzedzających go zaskarżonych decyzji i niezobowiązanie ubezpieczonego do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres 1 stycznia 2013 roku do 31 grudnia 2015 roku w kwocie 25 651.26 zł oraz za okres od 1 stycznia 2017 roku do 31 grudnia 2017 roku w kwocie 9 882. 70 zł, oraz o zasądzenie od organu rentowego na rzecz ubezpieczonego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

Pełnomocnik organu rentowego na rozprawie 29 grudnia 2021r. wniósł o oddalenie apelacji.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jako bezzasadna podlegała oddaleniu.

Sąd Apelacyjny podziela ustalenia dotyczące stanu faktycznego poczynione przez Sąd pierwszej instancji i przyjmuje je, czyniąc podstawą własnego rozstrzygnięcia, wobec czego zbędne jest ich ponowne przedstawianie, ponieważ orzekając na podstawie materiału zgromadzonego w postępowaniu w pierwszej instancji, sąd odwoławczy nie musi powtarzać dokonanych ustaleń, a wystarczy stwierdzenie, że przyjmuje je za własne (por. wyrok Sądu Najwyższego z 23 lipca 2015 r., sygn. I CSK 654/14).

Wobec zawarcia w apelacji zarzutu naruszenia przepisów prawa procesowego Sąd Apelacyjny w pierwszej kolejności poddał ten zarzut ocenie pod kątem zasadności, bowiem dopiero skontrolowanie poprawności ustalenia stanu faktycznego pozwala ocenić prawidłowość zastosowania prawa materialnego.

Do naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. dochodzi wówczas, gdy strona apelująca wykaże Sądowi pierwszej instancji uchybienie podstawowym regułom służącym ocenie wiarygodności i mocy poszczególnych dowodów, tj. regułom logicznego myślenia, zasadzie doświadczenia życiowego i właściwego kojarzenia faktów, co w niniejszej sprawie nie miało miejsca, gdyż w apelacji zaprezentowana została jedynie odmienna, subiektywna ocena stanu faktycznego sprawy. W judykaturze za utrwalony należy uznać pogląd, że zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. nie może polegać na zaprezentowaniu własnych, korzystnych dla skarżącego ustaleń faktycznych, a tym samym korzystnej dla niego oceny materiału dowodowego (por. uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z 10 stycznia 2002r., sygn. II CKN 572/99, LEX nr 53136).

W orzeczeniu z 10 czerwca 1999r. (sygn. II UKN 685/98, OSNAPiUS 2000, nr 17, poz. 655), Sąd Najwyższy stwierdził, że normy swobodnej oceny dowodów wyznaczone są wymaganiami prawa procesowego, doświadczenia życiowego oraz regułami logicznego myślenia, według których sąd w sposób bezstronny, racjonalny i wszechstronny rozważa materiał dowodowy jako całość, dokonuje wyboru określonych środków dowodowych i wając ich moc oraz wiarygodność, odnosi je do pozostałego materiału dowodowego. Swobodna ocena dowodów nie może być dowolna jednak postawienie zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. nie może być uzasadnione wyłącznie odmienną interpretacją strony co do dowodów zebranych w sprawie, jeśli jednocześnie nie wykaże się, że ocena przyjęta przez Sąd pierwszej

instancji za podstawę rozstrzygnięcia przekracza granicę swobodnej oceny dowodów (por. wyrok SN z 10 kwietnia 2000r., sygn. V CKN 17/00, LEX nr 40424).

Skarżący upatruje naruszeń przez Sąd Okręgowy art. 233 § 1 k.p.c., które miały istotny wpływ na treść wyroku w braku prawidłowych pouczeń odwołującego się w decyzjach organu rentowego (co wywodzi z zeznań świadka D. D. oraz ubezpieczonego), jak również w błędnym ustaleniu przez Sąd Okręgowy faktu (wynikającego z zeznań świadka D. D.), dotyczącego złożenia przez odwołującego się wniosku o przyznanie renty socjalnej i przyznania przez ZUS świadczenia bez takiego wniosku.

Odnosząc się do zarzutu dotyczącego pouczeń odwołującego się przez organ rentowy co do okoliczności skutkujących zawieszeniem bądź ograniczeniem prawa do świadczeń wskazać należy, że zarzut ten nie odnosi się w swej istocie do wadliwie poczynionych ustaleń faktycznych, lecz należy raczej do sfery materialnoprawnej oceny prawidłowości rozstrzygnięcia. Chodzi wszakże nie o sam fakt zawarcia pouczeń w decyzjach, który to fakt, wobec decyzji zawartych w aktach rentowych, załączonych do akt sprawy, jest oczywisty, lecz raczej o ich treść i w związku z tym ocenę czy spełniają one warunek właściwego pouczenia o braku prawa do pobierania świadczeń w rozumieniu przesłanki możliwości żądania przez organ rentowy od ubezpieczonego zwrotu nienależnie pobranych świadczeń w rozumieniu art. 138 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2021r. poz. 291 ze zm., zwanej „ustawą emerytalną”). Zgodnie bowiem z tymi przepisami osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu, przy czym za nienależnie pobrane świadczenia uważa się świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania. Tak rozumiany przez Sąd Apelacyjny zarzut sformułowany w apelacji łączy się zatem bezpośrednio i ściśle z zarzutem naruszenia prawa materialnego w postaci ww. przepisu ustawy emerytalnej.

Nie sposób natomiast zgodzić się ze stanowiskiem odwołującego się, dotyczącym oceny zeznań świadka D. D., bowiem część tych zeznań pozostaje w oczywistej sprzeczności z treścią dokumentów zawartych w aktach rentowych, z których wynika, że odwołujący się składał wniosek o przyznanie mu renty socjalnej. W grudniu 2011r. natomiast został pisemnie zawiadomiony przez organ rentowy (pismo z 15 grudnia 2011r. k. 95 a.r.) o wznowieniu wypłaty renty w związku ze zmianą kwoty granicznej przychodu powodującego zawieszenie prawa do renty od 1 stycznia 2012r. wraz ze stosownym pouczeniem o nowych zasadach zawieszenia prawa do renty socjalnej. Podnosząc zatem zarzuty naruszenia przez Sąd Okręgowy art. 233 § 1 k.p.c. odwołujący się bezzasadnie twierdził, że Sąd ten dopuścił się błędnej oceny materiału dowodowego. Należy bowiem uznać, że formułując ten zarzut apelujący nie przedstawił w istocie żadnych okoliczności, które mogłyby stanowić podstawę uznania go za zasadny.

Przedmiotem sporu w przedmiotowej sprawie była przede wszystkim kwestia oceny czy ubezpieczony został właściwie pouczony o treści art. 138 ust. 2 pkt 1 ustawy emerytalnej i w konsekwencji czy był zobowiązany do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń określonych w zaskarżonych decyzjach. Sąd Apelacyjny zgadza się z oceną prawną ustalonych w sprawie faktów, dokonaną przez Sąd pierwszej instancji, zgodnie z którą ubezpieczony został właściwie pouczony, skoro doręczone mu decyzje organu rentowego zawierały szczegółowe informacje o wszystkich skutkach osiągnięcia przychodu na poziomie określonym w sposób jasny w pouczeniu oraz o obowiązku i terminie informowania organu rentowego o osiągnięciu owego przychodu. W ocenie Sądu odwoławczego, Sąd Okręgowy dokonał w tym zakresie wnikliwej i obszernej analizy prawnej ustalonych w sprawie faktów, i w efekcie doszedł do słusznej konkluzji o zgodności z prawem zaskarżonych w sprawie decyzji.

Sąd odwoławczy podkreśla, że jak wynika z art. 138 ust. 2 pkt 1 ustawy emerytalnej, świadczenie uznaje się za nienależne, nie tylko w przypadku wypłacenia go wskutek świadomego wprowadzenia organu rentowego w błąd, lecz również wtedy, gdy świadczenie zostało wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części. W niniejszej sprawie istotny był drugi z wymienionych wyżej elementów składających się na definicję świadczenia nienależnego. Świadczenie zostało bowiem wypłacone odwołującemu się mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części.

Sąd Apelacyjny nie podzielił zatem zarzutu naruszenia art. 138 ust 1 i 2 ustawy emerytalnej. Wskazać przy tym nadto należy, że odnośnie tego zarzutu w zakresie braku prawidłowego pouczenia ubezpieczonego przez organ rentowy o nieistnieniu prawa do świadczenia z uwagi na to, że treść pouczeń zawartych w decyzjach administracyjnych nie była zindywidualizowana oraz zrozumiała dla ubezpieczonego, należy przypomnieć, że judykatura wypracowała w tej kwestii wspólne stanowisko, przyjmując, że na gruncie art. 138 ust. 2 pkt 1 ustawy emerytalnej chodzi o klasyczne pouczenie, w którym organ rentowy informuje ubezpieczonego, że utraci on prawo do świadczenia, gdy wystąpią okoliczności, które zgodnie z przepisami prawa spowodują utratę tego prawa (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z 9 marca 2021 r., sygn. III USK 81/21, LEX nr 3268805 oraz wyrok z 25 czerwca 2010 r., sygn. II UK 66/10, M.P.Pr. 2011 nr 1, s. 49-51). Zgodnie z utrwalonym poglądem Sądu Najwyższego za wystarczające dla wypełnienia przesłanki pouczenia o okolicznościach, których wystąpienie powoduje brak prawa do świadczenia, można uznać przytoczenie przepisów określających te okoliczności, o ile jest ono na tyle zrozumiałe, aby ubezpieczony mógł je odnieść do własnej sytuacji. Z art. 138 ust. 2 pkt 1 ustawy emerytalnej wynika jednoznacznie, że warunkiem uznania świadczenia za nienależne jest pouczenie o okolicznościach, których wystąpienie w czasie pobierania świadczenia powoduje utratę prawa do niego. Nie chodzi tu zatem o pouczenie "o braku prawa do ich pobierania", jak stanowi powołany wyżej przepis, albowiem dyspozycja tego przepisu byłaby w istocie trudna do zrealizowania, gdyby opierać się jedynie na jego wykładni językowej (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 18 lutego 2009 r., sygn. II UK 204/08, LEX nr 7367362). Pouczenie o okolicznościach, których wystąpienie spowoduje brak prawa do świadczeń, nie może też odnosić się indywidualnie do pobierającego świadczenie, gdyż nie da się przewidzieć, które z okoliczności przewidzianych w licznych przepisach wystąpią u konkretnego świadczeniobiorcy. W takim sensie wystarczające jest przytoczenie przepisów określających te okoliczności. Jednakże pouczenie musi być na tyle zrozumiałe, aby pobierający świadczenie mógł je odnieść do własnej sytuacji (wyrok Sądu Najwyższego z 31 stycznia 2019 r., sygn. III UK 22/18, LEX nr 2617382).

W niniejszej sprawie Sąd Okręgowy trafnie ustalił na podstawie zgromadzonego materiału, że ubezpieczony był wielokrotnie pouczany na piśmie (w decyzjach organu rentowego) o obowiązku informowania organu o osiągniętych dochodach zarówno ze stosunku pracy, jak również z prowadzonej działalności gospodarczej. W tych okolicznościach Sąd odwoławczy doszedł do przekonania, że odwołujący się został prawidłowo pouczony przez organ rentowy o obowiązku zgłaszania osiągniętego dochodu. Zaniedbanie powiadomienia organu rentowego o osiągniętym przez ubezpieczonego przychodzie skutkowało - zgodnie art. 138 ust. 1 ustawy emerytalnej - obowiązkiem zwrotu nienależnie pobranego świadczenia w wysokości ustalonej przez organ rentowy w zaskarżonych decyzjach.

Nie budzą wątpliwości także wskazane w decyzjach kwoty należności podlegających zwrotowi, które wynikają z jednej strony z powszechnie znanych danych co do przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w danym okresie, z drugiej zaś z kwot przychodu skarżącego wynikających z załączonej do akt dokumentacji. Słusznie zatem Sąd Okręgowy wskazał, że za okres:

a) od 1 stycznia 2013 r. do 31 grudnia 2013 r. odwołujący się osiągnął przychód w wysokości 72.454,19 zł, zaś suma kwot przychodu odpowiadających 70% przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń za ten sam okres to 31.822,80 zł;

b) od 1 stycznia 2014 r. do 31 grudnia 2014 r. kwota przychodu skarżącego wynosiła łącznie 38.971,20 zł, zaś suma kwot przychodu odpowiadających 70% przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń za ten sam okres to 31.822,80 zł;

c) od 1 stycznia 2015 r. do 31 grudnia 2015 r. kwota przychodu ubezpieczonego wynosiła łącznie 40.504,80 zł, zaś suma kwot przychodu odpowiadających 70% przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń za ten sam okres to 32.911,10 zł;

d) od 1 stycznia 2017 r. do 31 grudnia 2017 r. kwota przychodu M. K. wynosiła łącznie 42.693,60 zł, zaś suma kwot przychodu odpowiadających 70% przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń za ten sam okres to 35.522,10 zł.

Jak zatem prawidłowo ustalił Sąd Okręgowy, odwołujący się niewątpliwie przekroczył kwoty przychodu odpowiadające 70% przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń za powyższe okresy.

Raz jeszcze należy podkreślić, że odwołujący się od początku przyznania mu prawa do renty socjalnej tj. od 1 października 2003r. był wielokrotnie pouczany przez organ rentowy w licznych decyzjach, o skutkach jakie niesie ze sobą uzyskanie określonej wysokości przychodu w kontekście prawa do renty socjalnej. Wskazać należy, że instytucja pouczenia służy przede wszystkim uświadomieniu strony o konsekwencjach prawnych jej zachowań oraz o przysługujących jej prawach. Jedynie sytuacja, w której strona nie została prawidłowo pouczona o braku prawa do pobierania świadczenia nienależnego, skutkuje brakiem zobowiązania jej do zwrotu takiego świadczenia. W rozpoznawanej sprawie nie budzi wątpliwości zdolność odwołującego się do rozumienia merytorycznej treści pouczeń zawartych w decyzjach co do skutków osiągania przychodów przekraczających zdefiniowane w ustawie granice. Potwierdzeniem tego jest zawarta w aktach rentowych korespondencja dotycząca wcześniej zaistniałych podobnych sytuacji, opisanych przez Sąd Okręgowy. Nie ulega także wątpliwości, że niepełnosprawność odwołującego się nie stanowi o jakichkolwiek ograniczeniach o charakterze intelektualnym, którego mogłyby mieć wpływ na umiejętność właściwej interpretacji treści pouczeń. W tej mierze odwołujący się zachowuje pełną zdolność, o czym m.in. świadczy jego aktywność zawodowa i jej charakter.

Mając powyższe na uwadze, podniesione przez odwołującego się w apelacji zarzuty nie mogły doprowadzić do podważenia ustalonych poprawnie przez Sąd pierwszej instancji faktów, jak również ich oceny prawnej, wobec czego Sąd odwoławczy uznał apelację M. K. za bezzasadną i orzekł o jej oddaleniu, na podstawie art. 385 k.p.c.

Ewa Stryczyńska